

Türkiye’de Şekerli ve Çikolatalı Mamullerin Üretim, İhracat ve İthalat Profili

TÜRKİYE’DE ÜRETİM

Türkiye’de şekerli ve çikolatalı mamuller sektörünün başlangıcı bölgeden sağlanan hammaddelerle küçük imalathanelerde üretilen lokum ve helva gibi geleneksel Türk şekerlemelerinin üretimine dayanmaktaydı. Günümüzde, geleneksel üretim yöntemleriyle birlikte modern üretim teknolojisinin de kullanıldığı sektör, gıda sanayi içinde yer alan, üretiminde kullanılan hammaddeler, yardımcı maddeler ve ambalaj malzemeleri ile yan sanayisini de geliştiren önemli sektörlerden bir tanesi durumuna gelmiştir.

Şekerlemeler genellikle eritme, pişirme, şekillendirme, soğutma ve ambalajlama işlemlerinden geçirilerek üretilmektedir. Modern üretim teknolojisi kullanan işletmelerde her ürün çeşidi için ayrı üretim hattı kullanılmakta, bu durum sabit yatırımların yüksek olmasını gerektirmektedir. Şekerli ve çikolatalı mamul satışlarının mevsimsel özellikler göstermesi özellikle kış aylarında ve dini bayramlarda talebin en yüksek seviyeye ulaşması nedeniyle, üretici firmalar stoklar için de önemli harcamalarda bulunmaktadır. Bu açıdan bakıldığında, şekerli ve çikolatalı mamuller yoğun bir iş kolu olarak göze çarpmaktadır. Ancak, sektörün özelliği ve geleneksel üretimin emek gücüne dayanıyor olması nedeniyle, sektör sermaye ve emek yoğun bir sektör olarak ele alınabilmektedir. Gelişmiş ülkelerle karşılaştırıldığında, Türkiye’de kişi başına şekerli ve çikolatalı mamuller tüketiminin oldukça düşük olduğu bilinmekle birlikte, son yıllarda tüketimin artmakta olduğu görülmektedir. Özellikle, ciklet ve çikolata tüketiminde diğer ürünlere göre daha hızlı bir artış meydana gelmiştir. 1993-1998 yılları arasında yurtiçi ciklet talebi %65,5 artış göstermiş, aynı dönemde çikolata ve kakaolu mamullere olan talepteki artış %43,6 olarak gerçekleşmiştir. Lokum ve helva gibi geleneksel ürünlerin yurtiçi talebinde küçük artış ve azalışlar meydana gelmekle birlikte, bu ürünlere olan talepte önemli değişiklikler yaşanmamaktadır. Şekerli ve çikolatalı mamullerin toplam yurtiçi talebinde ise 1993-1998 yılları arasında yaklaşık %12’lik bir artış meydana gelmiştir.

Türkiye’nin genç bir nüfusa sahip olması ve mevcut tüketimin oldukça düşük bulunması nedeniyle, sektör ürünlerine olan talepte gelecek yıllarda düzenli artışlar olması beklenmektedir.

1990’lı yılların başından itibaren büyük oranda ihracata yönelik olarak genişleyen şekerli ve çikolatalı mamuller sektörü, eski Sovyet Cumhuriyetlerine yönelik ihracatın 1996 yılından itibaren azalmaya başlamasıyla birlikte önemli sorunlarla karşılaşmıştır. Yeni yatırımlarla bir anda genişleyen sektör, ihracatın azalması sonucu büyük bir atıl kapasite ile karşı karşıya kalmıştır. Bu durum yurtiçi rekabeti önemli ölçüde artırmış, üretici firmaları yurtdışında yeni pazarlar bulmaya yönlendirmiştir. Bahsedilen duruma rağmen, iç pazarın cazibesini koruması ve Türkiye’nin ihracat açısından hedef pazarlara olan yakınlığı nedeniyle, sektörde yaşanan sorunlarla birlikte yeni yatırımların devam ettiği görülmektedir.

Tablo 1. Türkiye Şekerli ve Çikolatalı Mamüller Üretimi (1.000 Ton)

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999*	2000**
Çiklet	35	68	81	78,6	80	83,5	74	84
Her çeşit şekerleme	130	112	128	137	144	137	133	140
Lokum	40	35	37	37,5	38	38,5	39,5	42
Helva	47	43	45	47	47	48,1	49	52
Çikolata ve kakaolu mamuller	72	63	83	119,4	118	107,5	99	110
TOPLAM	324	321	374	419,5	427	414,6	394,5	428

Kaynak: DPT, Ekonomik Sosyal Sektörlerdeki Gelişmeler, 2000 Yılı Programı Destek Çalışmaları

*: Gerçekleşme Tahmini

** : Tahmin

İHRACAT

1999 yılında 26,59 milyar dolar olarak gerçekleşen Türkiye'nin toplam ihracatının %0,57'sini 150,6 milyon dolarla şekerli ve çikolatalı mamuller oluşturmuştur. Bu ürün grubunun 27,49 milyar dolar olarak gerçekleşen 2000 yılı toplam ihracatından almış olduğu pay ise fazla değişiklik göstermeyerek %0,56 olarak gerçekleşmiştir.

İçlerinde pek çok çeşidin bulunduğu şekerli ve çikolatalı mamuller ihracatı 1996 yılına kadar artış göstermiştir. Özellikle 1994 yılında eski Sovyet Cumhuriyetleri'ne yönelik ihracatta ani bir artış meydana gelmiştir.

Ülkemiz şekerli ve çikolatalı mamuller ihracatında en yüksek pay çiklet ürün grubuna aittir.

Türkiye'nin şekerli mamuller ihracatı içinde bir diğer önemli kalemi sakızlı ve jöleli şekerlik mamulleri oluşturmaktadır.

Sakızlı ve jöleli şekerlik mamulleri ihracatının yönlendiği ülkelerin başında Suudi Arabistan, Kuveyt ve Rusya Federasyonu gelmektedir.

Lokum ve helva gibi ülkemize özgü ürünlerin ihracatlarında henüz arzu edilen düzeylere ulaşamamıştır. Bu ürünlerin yıllara göre ihracatları incelendiğinde toplam tutarın 5 ile 10 milyon dolar arasında değiştiği görülmektedir.

Tablo 2. Türkiye'nin Şekerli ve Çikolatalı Mamüller İhracatı (M=Miktar: Ton, D=Değer:1.000 Dolar)

	1996		1997		1998		1999		2000	
	M	D	M	D	M	D	M	D	M	D
Çiklet	47.633	128.801	80.103	119.991	50.492	88.616	25.563	57.220	26.896	57.472
Sakızlı şekerler	2.292	5.681	1.794	3.858	178	369	164	320	93	192
Jöleli şekerler	10.722	29.532	12.319	31.516	9.074	22.114	6.990	15.941	7.673	17.800
Sakızlı ve jöleli diğer şekerli mam.	4.846	12.222	7.290	15.375	4.364	9.129	3.265	6.486	1.770	3.146
Helva	1.957	4.485	2.178	4.575	2.182	4.566	1.613	3.173	1.923	3.344
Lokum	1.490	3.058	1.348	2.873	1.498	3.397	1.160	2.402	1.459	3.106
Kakao içermeyen diğer şekerli mam.	5.153	11.032	4.341	8.978	3.372	7.109	3.328	5.890	3.120	6.604
Çikolata ve kakaolu mam.	39.860	87.550	43.804	93.087	33.783	71.689	31.463	59.217	33.555	62.124
Toplam	113.933	282.361	153.177	280.253	104.943	206.989	73.546	150.649	76.489	153.788

Kaynak: DTM-EBİM Kayıtları

Not: 17.04 pozisyonunda tabloda ismi geçmeyen ürünler "kakao içermeyen diğer şekerli mamüller" içerisinde gösterilmiştir.

İTHALAT

Türkiye şekerli ve çikolatalı mamuller sektörü ana hammaddesi olan kakao açısından ithalata bağımlı bir sektördür. Kakao ve kakao ürünleri (tatlandırıcı madde katılmış kakao tozu hariç) 1999 yılı toplam ithalatı 54,6 milyon dolar, 2000 yılı toplam ithalatı ise 43,7 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir. Kakao ve kakao ürünleri ithalatı içinde en büyük payı kakao taneleri oluşturmaktadır. 2000 yılında 36,1 milyon dolarlık kakao tanesi ithal edilmiş, bu ürünü 5,8 milyon dolarlık ithalatla tatlandırıcı madde içermeyen kakao tozu ve yaklaşık 1,2 milyon dolarlık ithalatla kakao yağı izlemiştir. Sektörün diğer önemli ithal girdileri ise, süttozu, lesitin,

nişasta, laktoz, jelatin, sitrikasit, tartarik asit, glikoz, pektin, aromalar, sakız mayası, vanilya ve gomelastiktir.

Türkiye'ye ithal edilen şekerli ve çikolatalı mamullerin tamamına yakını Avrupa Birliği ülkelerinden gerçekleştirilmekte ve ithalatın %70'ini çikolatalı mamuller oluşturmaktadır.

Gümrük Birliği kapsamında işlenmiş tarım ürünleri olarak ele alınan şekerli ve çikolatalı mamuller, içerdikleri hububat, şeker ve/veya süt miktarına göre tarım payı itibarıyla vergiye tabi tutulmaktadır. Gümrük Birliği sonrasında şekerli ve çikolatalı mamuller ithalatında artışlar görülmekle birlikte, bu artışlar sektörü olumsuz etkileyecek düzeylere ulaşmamıştır. ■

Tablo 3. Türkiye'nin Şekerli ve Çikolatalı Mamuller İthalatı (M=Miktar:Ton, D=Değer:1.000 Dolar)

	1996		1997		1998		1999		2000	
	M	D	M	D	M	D	M	D	M	D
Çiklet	154	804	108	460	126	405	201	769	265	1.389
Beyaz çikolata	361	1.357	355	1.127	360	1.240	660	1.710	897	1.887
Jöleli şekerler	290	584	356	734	180	447	185	683	248	788
Kakao içermeyen diğer şekerli mam.	1.214	3.709	1.635	4.915	1.229	3.830	1.587	6.351	1.473	4.261
Çikolata ve kakaolu mam.	2.400	12.070	4.068	18.115	4.221	18.289	4.210	14.961	6.108	19.355
TOPLAM	4.419	18.524	6.522	25.351	6.116	24.211	6.843	24.474	8.991	27.680

Kaynak: DTM-EBİM Kayıtları

Not. 17.04 pozisyonunda tabloda ismi geçmeyen ürünlerler "Kakao içermeyen diğer şekerli mamuller" içerisinde gösterilmiştir.

**ODAMIZIN ETKİN ve
GÜÇLÜ OLMASI İÇİN
AİDATLARIMIZI
ZAMANINDA ÖDEYELİM.**

Gıda konusunda genel bilgiler ile gıda sanayii, gıda mevzuatı ve ilgili uluslararası kuruluşlar konusunda danışılacak yeni bir internet sayfası açılmıştır. Devlet Planlama Teşkilatı internet sayfası içerisinde bulunan sayfanın adresi: www.dpt.gov.tr/gida